

Eýranly lukmanlar depressiýada: Lukmanlaryň arasynda öz jayna kast etmeler köpelýär

Category: Kitapcy, Medisina, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Eýranly lukmanlar depressiýada: Lukmanlaryň arasynda öz jayna kast etmeler köpelýär EÝRANLY LUKMANLAR DEPRESSIÝADA: LUKMANLARYŇ ARASYNDA ÖZ JANYNA KAST ETMELER KÖPELYÄR

Eýranyň saglygy gorayış sistemasynda uly boşluk bar
Eýranly lukmanlaryň we assistantleriň (şepagat uýalarynyň) arasynda barha artýan öz jayna kast etme wakalary täzeden üns merkezine girdi.

Lurystan welaýatynda ýürek we gan-damar keselleri boýunça

hünärmen Bresto Bahşiniň öz janyна kast etmeginden bir aý geçensoň Tährandaky «Şeriati» hassahansynda ýaş romatolog Samira es-Saidiniň öz janyна kast edendigi barada habar ýaýradы.

Eýrandaky birnäçe gazet lukmanlaryň öz janyна kast edýändikleri baradaky meseläniň üstünde durup geçen bolsa, «Donya-e Eqtesad» gazeti 28-nji apreldäki sanynda Fatima Ali Esgaryň taýýarlan «Lukmanlaryň öz janyна kast etmegi täze howpuň abanýandygyny habar beryär» atly habaryny çap etdi.

Esgar habarynda şeýle diýýär:

«Doktor Samira es-Saidiniň öz janyна kast edendigi hakdaky habar sarsgyna salyjy we gynandyryjydy. Sebäp Samira bu derejä yetmek üçin kän zähmet çekipdi, emma mundan artyk çydap bilmedi we ahyrynda bir ogluň enesi bolan Samira aprel aýynda öz janyна kast etdi. Statistiki görkezijiler erkek lukmanlaryň arasynda öz janyна kast edýänleriň 40%, aýal lukmanlaryň arasynda bolsa 130% artandygyny görkezýär. Bu diýsen howatyrlandyryjy ýagdaý. AHR-niň statistiki maglumatlaryna görä öz janyна kast edýänleriň sany soňky ýyllarda baş esse artypdyr.

- **Saglygy goraýys işgärleriniň göchä-göçlügi we öz janyна kast etmeler tolkuny**

Eýranyň Medisina Geňeşiniň (IRIMC) Sosial işler boýunça geňeşcisi Muhammet Mirhani «Dunya-e Eqtesad» gazetine beren interwýusynda: «Lukmanlaryň we şepagat uýalarynyň öz janyна kast etmeleri artýar. Eýran ýakynda dünýäde iň köp öz janyна kast edýän lukmanlaryň ýurduna öwrülip biler. Ýurduň saglygy goraýys sistemasy ençeme ýyldan bări ýaramaz döwlet dolandyryşy zerarly işden çykmalary, göchä-göçlügi we öz janyна kast etmeleri başdan geçirýär. Eger saglygy goraýys ulgamydaky meseleler içgin öwrenilmese, bu ýagdaý entekler dowam eder. Reformalara däl-de, döwlet derejesinde öwrülişik programmasyna mätäçligimiz bar» diýdi.

Statistiki görkezijiler erkek lukmanlaryň arasynda öz janyна kast edýänleriň 40%, aýal lukmanlaryň arasynda bolsa 130%

artandygyny görkezýär.

Şeýle-de Mirhani: «2023-nji ýylda 16 lukmanyň öz jayna kast edendigini anykladyk. Emma hakyky san mundan has köp. Çünkü köplenç ýagdaýda öz jayna kast eden lukmanlaryň hossarlary ölüm sebäbini aýdanok we şu meselede dymanlaryny gowy görýärler. Şepagat uýalarynyňam köpüsi sistematiki kemsidilmä sezewar bolýarlar. Ýurtda medisina ugrundan okamak öňler ýetdirgisiş derejedi, çünkü lukmançylyk Eýrandaky iň ýokary aýlykly kärleriň biridi. Lukmanlara uly hormat goýulýardy. Emma soňky birnäçe onýyllykda artýan maliýe problemalary we kynçylyklar sebäpli ýagdaýlar üýtgedi. Lukmanlar, şepagat uýalary, kömekçi lukmanlar aýratynam näsagyň ölen ýa-da saglyk ýagdaýynyň erbetleşen ýagdaýynda örän agyr iş şertleri bilen yüzbe-ýüz bolýarlar. Käbir näsaglar ýa-da olaryň hossarlary tarapyndan uly basylara, nälaýyk we agressiw hereketlere duçar bolýarlar. Näsagy aradan çykan maşgalalaryň köpüsi merhumyň ölümü üçin lukmany ýa-da şepagat uýasyny günükärleýär. Lukmanlara garşı pyçakly topulmaga çenli baryp ýetýän hülgentçilikli hereketlere şaýatlyk edýärис. Eýranda lukmanlar soňky ýyllarda özlerini arkaýyn duýman başladylar» diýdi.

- **«Lukmanlar kyn şertlerde işleýärler»**

Muhammet Mirhani sözlerini şeýle dowam etdirdi:

«Lukmanlar, aýratynam kömekçi lukmanlar köplenç 72 sagatlap uklap bolmaýan garnizonlara meňzeş hassahanalarda kyn şertlerde işleýärler. Bular ýaly şertler olara zyýan edýär, birnäçesi depressiýany başdan geçirip, bejergi almaly bolýar. Medisina Geňeşiniň Halk bilen gatnaşyklar we Halkara gatnaşyklary departamentiniň jogapkär işgäri Ali Silahşor şepagat uýalarynyň we ýaş lukmanlaryň arasynda depressiýanyň giňden ýaýrandygy barada öñ hem duýdirypdy.

Silahşor depressiýa wakalaryndaky ýokary artyşa «öñ görlüp-eşdilmedik ýagdaý» hökmünde baha berdi.

«Dunya-e Eqtesad» gazeti ýurtdaky medisina boýunça ýokary bilim berýän okuw jaýlarynda kömekçi lukmanlaryň saglyk we

psiologiki ýagdaýlaryna degişli 2021-nji ýylda geçirilen barlagyň netijelerine salgylandy.

Gazetiň salgylanan barlagy kömekçi lukmanlaryň 23%-niň agyr psiologiki depressiýadan we örän agyr depressiýa nobatçylygyndan, 25%-niň güýcli howatyrlanmadan we 34%-e golaýynyňam güýcli stresden ejir çekýändigini görkezdi.

Tährandaky hassahana

Mirhani kömekçi lukmanlaryň (şepagat uýalarynyň) saglygy goraýış ulgamynyň gurluşyna laýyklykda köp işledilýändigini, reallykdan gaçma mümkünçilikleriniň ýokdugyny we başlyklary tarapyndan özlerine buýrulan işleriň azaldylmagyny talap edip bilmeýändikleri üçin sistematiki taýdan kemsidilmä duçar bolýandyklaryny aýtdy.

Mirhani kömekçi lukmanlaryň maliýe şertnamasyny baglaşyp, iş şertlerini kabul edýändiklerini-de sözüniň üstüne goşýar.

Köp kömekçi lukmanyň iş stažlary wagtynda maşgalasyndan uzakda, örän dar umumyýaşaýış jaýlarynyň otagynda köplük bolup ýasaýandygyny we bu ýagdaýyň olaryň ruhy saglyklarynyň

bozulmagyna täsirini ýetirip biljekdigini aýdýan Mirhani «Lukmanlar öň ýokary sylag-hormata we at-abraýa eýedi, adamlar olary çakdanaşa sylaýardylar. Emma indi olaryň abraýy, sylag-hormaty gaçdy. Saglygy goraýys sistemasynyň gurluşy sebäpli lukmanlar bilen näsaglaryň we myhmanlaryň arasyndaky gatnaşyklar bozuldy. Saglygyň bejertmek üçin çykajynyň aşa köp bolmagy we köp keseliň saglygy goraýys ätiýaçlandyryşyň çägine girmezligi näsag bilen lukmany biri-biriniň garşysyna dikýär.

• **Düýpli kemçilikler**

«KayhanLondon»habarlar saýty tarapyndan 27-nji aprelde çap edilen «Öz janyňa kast etme tolkuny, saglygy goraýys işgärleriniň göchä-göçlügi, çöküşiň içindäki hassahanalar, krizisdäki saglygy goraýys ulgamy we Saglygy goraýys ministrliginiň ýalňyşlyklary» atly habarynda Saglygy goraýys ministri Behram Aýnullahiniň Eýranyň sebitdäki iň güýcli saglygy goraýys ulgamyna eýedigi baradaky beýanatlaryna yüzlenip: «Bu beýanatlar bilen Eýranyň saglygy goraýys ulgamynyň harap bolan hassahana binalary, öz jynna kast etmeler, arzasyny ýazyp işden gitmeler, göchä-göçlük zeraýly saglygy goraýys işgärleriniň düýpli kynçylyklary başdan geçirýän döwründe çykyş edildi» diýilýär.

Şepagat uýalaryna edilýän uly basyşlar üsti basyrylýan duýdansyz ölümlere sebäp bolýar.

Habarda şeýle diýilýär:

«Romatolog lukman Samira es-Saidi 35 ýaşly kardiolog lukman Bresto Bahşiniň öz jynna kast etmeginden soň bir aý geçmäňkä öz jynna kast etdi. Bulam saglygy goraýys işgärleriniň arasyndaky öz jynna kast etme tolkunya Saglygy goraýys ministrliginiň biperwaýlyk bilen garaýandygy hakdaky pikiriň döremegine getirýär. Eýranda assistent lukmanlaryň we hünärmen kömekçileriniň arasyndaky öz jynna kast etmeleriň sany jemgyyetiň galan bölegindäki öz jynna kast etmelerden on esse köp. Geçen ýanwar aýynda saglygy goraýys işgärleriniň arasynda bir hepdäniň içinde üç sany öz jynna kast etme wakasy bolup

geçdi. Bularyň biri göz lukmany, biri psikiyatrist, biri-de ýaş diň lukmanydy. Saglygy goraýyış işgärleriniň arasyndaky göchä-göçlük tolkuny we şepagat uýalarynyň öz arzalaryny ýazyp işden çykmagy Eýranyň saglygy goraýyış sistemasy üçin howp jaňlaryny kakýar, emma Saglygy goraýyış ministrligi ýoredýän halkdan üzne nädogry syýasaty sebäpli bu ýagdaýa üns bermelidirem öýdenok».

- **Meyletin işden gitmeler yzly-yzyna bolup geçdi**

Habarda Esewan ediş öýüniň müdürü Muhammet Şerifi Mukaddemiň «Şüheda Tajriş» hassahanasynyň işgärleriniň köpcülikleýin işden gitmesi hakda «saglygy goraýyış ulgamyn daky şertleriň betbagtçylykdanam erbetdiginibwe şertleriň gowulandyrylmagynyň mümkün däl ýaly bolup görünýändigini» aýdandygy barada habar berilýär.

Köpcülimleýin işden giden lukmanlaryň biri «Tejarat News»habarlar saýtyna beren beýanatynda: «Meselelerimiziň başynda aýlyklaryň we hak-heşdeklerimiziň wagtly-wagtynda berilmeýändigi bar. İş wagtyndan artyk mejbury iş we berilýän örän az goşmaça sosial kömekler çekip-çydar ýaly bolmady. Talaplarymyzy aýdyp, telim gezek ýagdaýy düzetdirmegiň ugruna çykdyk. Emma halys kelebiň ujyny ýitirdik. Asyl indi bizi diňlejek bolýan ýok. Şonuň üçinem işden çykanymyzy gowy gördük» diýdi.

Eýranyň günorta-gündogaryndaky Zahidan şäherinde 2023-nji ýylda geçirilen protest demonstrasiýasyndan / Fotosurat: AFP Muhammet Şerifi Mukaddemiň aýdyşyndan, resmi görkezijiler ýurtdaky şepagat uýalarynyň 15%-niň, ýagny jemi 150 mün şepagat uýasyndan 20 müňüniň işden çykandygyny habar berýär. Işgär ýetmezçiliği sebäpli şepagat uýalarynyň iş wagtyndan artyk işlemäge mejbur bolýandyklaryny, bu ýagdaýyňam säwlikleriň artmagyna we hyzmat ediş hiliniň peselmegine getirýändigini aýdýan Muladdem «Bir şepagat uýasynyň hiç hili säwlige ýol bermän yzly-yzyna üç smende işlemegine garaşyp bilerismi?» diýip sorady.

Mukaddem sözünüň soñunda şeýle diýdi:

«Şepagat uýalarynyň üstündäki uly basyşlar üsti basyrylýan duýdansyz ölümleriň ýany bilen has gowy zähmet we ýasaýyş şertlerini üpjün etmek umydynyň ýitirilmegi zerarly öz janyna kast etmelere getirip bilýär.

Hannan AZIZI.

«Al Majalla» žurnaly, 28.05.2024 ý. Publisistika